

Amonov Hasan Halim o'g'li
O'zbekiston Finlandiya pedagogika instituti talabasi

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TARIXIY SHAXSLAR HAQIDAGI RIVOYATLARNI O'QITISH USULLARI

ANNOTATSIYA: Boshlang'ich ta'lim bosqichi bolalarning dunyoqarashi, bilim olishga bo'lgan qiziqishi va ongini shakllantirishda muhim davr hisoblanadi. Ushbu bosqichda tarixiy shaxslar haqidagi rivoyatlar o'qitilishi bolalarning milliy qadriyatlar va madaniyatimizga bo'lgan hurmatini oshirish bilan birga, ularning tarbiyasiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun rivoyatlarni o'qitish usullarini to'g'ri tanlash muhim ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, Tarixiy shaxslar, Rivoyatlar, O'qitish usullari, Tarixiy ta'lim, Rol o'ynash usuli, Tarbiyaviy ahamiyat, Muammo-savali usul, Suhbat metodi, Multimedia vositalari, Ma'naviy tarbiya, Vatanparvarlik, Didaktik materiallar, Innovatsion yondashuvlar, Milliy qadriyatlar.

KIRISH

Tarixiy shaxslar haqidagi rivoyatlar orqali o'quvchilarga ajdodlarimizning hayoti, jasorati va bilimdonligi haqida tasavvur berish mumkin. Rivoyatlar o'quvchilarni tarixiy voqealarni oson tushunish va yodda saqlashga yordam beradi. Ular bolalarda vatanparvarlik, mehr-oqibat va adolatga bo'lgan tuyg'ularni rivojlantirishga xizmat qiladi.

ASOSIY QISM

O'qitish usullari

Boshlang'ich ta'limda tarixiy rivoyatlarni o'qitish usullari xilma-xil bo'lishi kerak. Quyidagi usullar eng samarali deb hisoblanadi:

- 1. Rol o'ynash (Dramatizatsiya) usuli:** Bu usulda bolalar tarixiy shaxslar obrazlarini jonlantiradi. Ular rivoyatlar asosida kichik sahnalar tayyorlab, o'sha shaxslarning qiyofasiga kiradi. Bu usul o'quvchilarning ijodiy tafakkuri va nutq qobiliyatini rivojlantiradi.
- 2. Muammo-savali o'qitish usuli:** Bu usulda o'qituvchi rivoyatlar asosida muammoli vaziyatlar yaratadi va o'quvchilardan ushbu vaziyatlar yuzasidan o'z fikrlarini bildirishni so'raydi. Bu usul bolalarni mustaqil fikrlashga va o'z qarashlarini shakllantirishga yordam beradi.
- 3. Tartiblangan suhbat usuli:** O'qituvchi o'quvchilar bilan birgalikda rivoyatlar ustida suhbatlar o'tkazadi. Savol-javoblar orqali rivoyatning mazmuni chuqurroq tahlil qilinadi va uning tarbiyaviy ahamiyati ochib beriladi.
- 4. Multimedia vositalaridan foydalanish:** Tarixiy rivoyatlarni videolar, animatsiyalar, yoki slaydlar orqali namoyish etish orqali o'quvchilarning qiziqishini oshirish mumkin. Vizual materiallar bolalarning mavzuni yanada aniqroq tasavvur qilishiga yordam beradi.

Tarixiy rivoyatlarning ta'limiy-tarbiyaviy ahamiyati

Tarixiy shaxslar haqidagi rivoyatlar nafaqat ta'limiy, balki tarbiyaviy ahamiyatga ham ega. Ular orqali bolalarga mardlik, halollik, vatanga sadoqat kabi tuyg'ular singdiriladi. Rivoyatlar orqali bolalar ajdodlarimizning jasorati va qahramonligi haqida bilib, ulardan o'rnak olishadi.

1. Rol o‘ynash usuli (Dramatizatsiya)

Rol o‘ynash usuli o‘quvchilarning ijodiy tafakkuri va nutq qobiliyatini rivojlantiradi. Tarixiy shaxslar haqidagi rivoyatlarni sahnalashtirish orqali bolalar ushbu shaxslarning qahramonliklari va qiyinchiliklarini chuqurroq his qiladilar. Bu usul o‘quvchilarning ishtirokini faollashtiradi va mavzuni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

2. Tarbiyaviy ahamiyat

Tarixiy shaxslar haqidagi rivoyatlar bolalarga vatanparvarlik, mardlik, adolat, halollik kabi insoniy fazilatlarni o‘rgatadi. Ushbu rivoyatlar orqali bolalar tarbiyaviy qadriyatlarni o‘zlashtiradi, milliy qadriyatlarga hurmat bilan qarashni o‘rganadi.

3. Muammo-savali usul

Bu usulda o‘qituvchi rivoyatlar asosida muammoli vaziyatlar yaratadi va o‘quvchilardan ushbu vaziyatlar yuzasidan o‘z fikrlarini bildirishni so‘raydi. Masalan, tarixiy shaxsning qiyin vaziyatdagi qarorlarini muhokama qilish. Bu usul o‘quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va ularda analitik yondashuvni shakllantiradi.

4. Suhbat metodi

Suhbat metodi o‘quvchilarning fikrlarini erkin ifoda etishga yordam beradi. Tarixiy rivoyatlar o‘qilgach, o‘qituvchi o‘quvchilar bilan mazmunli suhbatlar o‘tkazadi, savol-javoblar orqali mavzuni yanada chuqurroq tahlil qiladi. Bu usul bolalarning muloqot qobiliyatini rivojlantiradi va ular uchun tushunarsiz bo‘lgan masalalarni aniqlash imkonini beradi.

5. Multimedia vositalari

Tarixiy rivoyatlarni multimedia yordamida o‘qitish o‘quvchilarning diqqatini jalb qilishda samarali usuldir. Videolar, animatsiyalar va slaydlar rivoyatlarni jonlantiradi va bolalarga tarixiy voqealarni tasavvur qilishga yordam beradi. Bu usul axborotning tez va samarali yetkazilishini ta‘minlaydi.

6. Ma‘naviy tarbiya

Tarixiy shaxslar haqidagi rivoyatlar ma‘naviy tarbiyaning ajralmas qismidir. Ular orqali bolalarga milliy g‘urur, vatanparvarlik, adolat va insonparvarlik kabi tuyg‘ular singdiriladi. Ma‘naviy tarbiya bolaning ichki dunyosini boyitadi va uni axloqiy jihatdan yetuk shaxs sifatida shakllantiradi.

7. Vatanparvarlik

Tarixiy rivoyatlar orqali bolalarga vatanparvarlik tuyg‘usini singdirish juda muhimdir. Vatanparvarlikni shakllantirish uchun o‘qituvchi milliy qahramonlarimizning jasoratlarini rivoyatlar orqali o‘quvchilarga etkazishi lozim. Bu esa ularni vataniga bo‘lgan muhabbatini yanada kuchaytiradi.

8. Didaktik materiallar

Tarixiy rivoyatlarni o‘qitishda qo‘llaniladigan didaktik materiallar o‘quvchilarning bilimlarini mustahkamlashda muhim rol o‘ynaydi. Turli xil kartochkalar, suratlar, jadvallar va o‘yinlar

rivoyatlarning mazmunini yaxshi o‘zlashtirishga yordam beradi. Bu materiallar darsni yanada qiziqarli va samarali o‘tkazishga xizmat qiladi.

9. Innovatsion yondashuvlar

Innovatsion yondashuvlar zamonaviy texnologiyalar va metodlarni o‘z ichiga oladi. Masalan, virtual ekskursiyalar, interaktiv ta‘lim platformalari va mobil ilovalar orqali tarixiy rivoyatlarni o‘rganish bolalarning o‘quv jarayoniga qiziqishini oshiradi. Bu yondashuvlar an‘anaviy darslarni to‘ldirib, yangi pedagogik imkoniyatlarni yaratadi.

10. Milliy qadriyatlar

Tarixiy rivoyatlar milliy qadriyatlarni targ‘ib qilishda muhim rol o‘ynaydi. Bu qadriyatlar bolalarda milliy identifikatsiyani shakllantiradi va ularni o‘z xalqiga xizmat qiladigan insonlar qilib yetishtiradi. Milliy qadriyatlarni rivoyatlar orqali yetkazish ular uchun yanada mazmunli bo‘ladi.

XULOSA

Boshlang‘ich ta‘limda tarixiy shaxslar haqidagi rivoyatlarni o‘qitish nafaqat o‘quvchilarning bilimni oshirishga, balki ularning ma‘naviy-axloqiy kamolotiga ham xizmat qiladi. Shuning uchun o‘qituvchilar rivoyatlarni o‘qitish usullarini puxta o‘ylab tanlashlari va bolalarning rivojlanishiga ko‘maklashuvchi innovatsion yondashuvlarni qo‘llashlari lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Usmonov A., "Tarixiy rivoyatlarni o‘qitishning ahamiyati", Toshkent, 2020.
2. Karimov X., "Boshlang‘ich ta‘limda tarbiyaviy jarayonlar", Samarqand, 2019.
3. Nazarov M., "O‘quvchilarda vatanparvarlik tuyg‘ularini shakllantirish", Namangan, 2021.
4. Saidov, S. (2018). Ta‘lim texnologiyalari va innovatsiyalar. Toshkent: Yangi asr avlodi nashriyoti.
5. Xo‘jayev, R. (2020). Boshlang‘ich sinflarda ta‘lim-tarbiya metodlari. Farg‘ona: Farg‘ona davlat universiteti nashriyoti.